

ԺԱՄԱԳՐԻԻ ԱՂՕԹՔՆԵՐԸ

Դ.

«ՔԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԹՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԵՂԱՑ»

«Ժամագրի աղօթքները» անուն սոյն
 ֆարոգաշարին առաջին երեք գլուխները
 նուիրեցին «Խաղաղութիւն ամենեցուն»,
 «Հայր բարեխնամող» եւ «Կրօնաւորութիւն»
 աղօթքներուն: Բարոգաշարի այս չորրորդ
 գլուխը կը նուիրենք «մեղաց փաութեան
 եւ թողութեան» աղօթքին:

Եթէ ժամագրի աղօթքները աչի
 առաջ ունենանք, պիտի տեսնենք որ
 մեղաց խոստովանութիւն ընելը եւ
 յանցանաց համար փաութիւն հայցելը
 նախորդ երեք նիւթերուն չափ յաճախակի
 կրկնուող եւ էական նիւթ մըն է
 Հայաստանեայց եկեղեցւոյ աղօթքներուն
 մէջ:

Մեղաց խոստովանութիւնը, ինչպէս
 այլ Ընդհանրական եկեղեցիներու մօտ,
 այնպէս ալ Հայերու եկեղեցւոյն մէջ Եօթը
 Խորհուրդներուն Երրորդն է: Ի հնումն,
 հաւատացելոց մէջ «ապաշխարողաց»
 անունով դասակարգ մը կար: Այսօր նման
 դասակարգ գոյութիւն չունի, թէեւ ամէն
 պատարագի մէջ կը յիշատակենք զիրենք:

Մեղաց խոստովանութիւնը եւ անոնց
 համար ապաշխարութիւն ընելու կոչը,
 Սուրբ Յովհաննէս Մկրտչի ֆարոգութեանց
 առաջնակարգ յայտարարութիւնն էր:
 «Ապաշխարեցեք, ապաշխարեցեք զի
 մերձեալ է արքայութիւնն Աստուծոյ» կը
 գոչէր ան: Նոյնիսկ մեր Տէրը, Յիսուս
 Քրիստոս Ապաշխարութիւնը իր
 ֆարոգութեանց առաջինը ըրաւ: Անշուշտ
 ապաշխարութիւն ֆարոգեցին մեծ ու պզտիկ
 բոլոր մարգարէները եւ առաքելքի եւ
 առաջին դարերու բոլոր սրբազան
 Հայրապետները:

Յիսուս Քրիստոս, ամէն անգամ որ
 թշկոյութիւն մը ըրաւ, կոյրին աչքերը

քացաւ, անդամալոյծին «ա՛ն զմանհինս
 քո եւ երբ ի տուն քո» ըսաւ, ըսաւ նաեւ
 «թողեալ լիցին քեզ մեղք քո»: Նոյնիսկ
 պողոնիկ կնոջ «զմա եւ այլեւս մի մեղանչեր»
 ըսաւ: Մեղաց խոստովանութեան եւ
 յանցանաց փաութեան մեծագոյն օրինակը
 կը գտնենք Անառակ Որդիի առակին մէջ:

Մեր օրերուն, մեծանուն
 ֆարոգիներու ֆարոգութեան առաջին նիւթը
 «ապաշխարութիւն» է: «Յընտամենք ըլիստ»
 յարանուանութեանց հաւատն ու համոզումը
 «ապաշխարութեան» վարդապետութեան
 վրայ հիմնուած է: Ամէնքս ալ հեռա-
 տեսիլի վրայ ականատես եղած ենք թէ
 ինչպէս սոյն մեծանուն ֆարոգիները,
 ֆարոգի աւարտին, ներկայ ունկնդիրները
 դէպի խորան կը հրաւիրեն եւ
 ապաշխարութեան կոչեր կ'ընեն: Տեսած
 ենք նաեւ թէ ինչպէս նման առիթներով
 հարիւրաւոր անձինք առաջ կու գան եւ
 ապաշխարութիւն կ'ընեն: «Պորն էկէն» եւ
 «ֆարիզմաքիք» ֆրիստոնէից խօսակցու-
 թեան առաջին հարցումն է «ապաշխարա՞ծ
 ես»: Նոյնիսկ Հայաստանի մէջ
 «ապաշխարեցեք» նորօրեայ այս
 ֆարոգութիւնը լայնօրէն տարածուած է:

Չեմ գիտեր թէ Ընդհանրական
 եկեղեցիները, ընդ որս նաեւ մենք, Հայերս
 ինչո՞ւ մղում չենք տուած
 «ապաշխարութեան» ֆարոգութեան, երբ
 բողոքական ամէն յարանուանութիւն
 Մարթին Լութերի օրերէն իսկ
 «ապաշխարութեան» վարդապետութիւնը
 իրենց կրօնին դրօշակը կ'ընէին: Թէեւ այս
 վերջինները այսօր մեզի պէս լքած են զայն
 եւ իրենց ֆարոգութեան ուժը կու տան
 կա՛մ ֆաղափական եւ կամ ալ ընկերային
 հարցերու լուծումին:

Մենք այնպես կը հաւատանք որ մարդ արարածը իր ծնած օրէն իսկ մեղաւոր է: Իր կեանքի բոլոր օրերուն կը մեղանչէ եւ մեղաց մէջ ալ կը մահանայ: «Ո՞վ է մարդ որ կեցցէ եւ ոչ մեղիցէ» կը յայտարարէ մեր եկեղեցւոյն թաղմանական աղօթքը:

Սուրբ Գրոց մէջ կը կարդանք որ նոյնիսկ սրբանուն անձինք մեղանչեցին: Ադամն ու Եւան մեղանչեցին: Դաւիթ Աստուծոյ սիրելին էր մեծապէս մեղանչեց: Յիսուս երբ մեղաւոր կ'ինը պիտի պաշտպանէր, գայն փարկոծող Հրեայ մեծաւորները սաստեց եւ ըսաւ. — «Ձեզմէ անոնք որ մեղք չեն գործած թող յառաջ քան եւ այս կ'ինը փարկոծեն»: Եւ ոչ ոք համարձակեցաւ մեղաւորը փարկոծել քանի որ ամենքն ալ մեղանչած էին:

Եթէ կը հաւատանք որ մարդ արարածը մեղանչական է, կը հաւատանք նաեւ որ ան կարող է արժանանալ մեղաց թողութեան եւ յանցանաց քաղութեան: Եւ սոյն թողութեան արժանանալու միակ միջոցն է խոստովանութիւն եւ ապաշխարութիւն: Եթէ կրօնաւոր ենք, եթէ աստուածային խաղաղութիւնը կը փնտռենք եւ եթէ Հայր Աստուծոյ սիրոյն եւ ողորմութեան կ'ուզենք արժանանալ պարտիմք մեղաց խոստովանութիւն ընել եւ մեր կեանքը ապաշխարութեամբ անցընել: Տէր Յիսուս Քրիստոս ըսած է որ ճշմարիտ ապաշխարութիւնը կը կատարուի պահօք եւ աղօթիւք: Ահա թէ ինչու Հայերու ժամագիրքը կը յորդի խոստովանողական աղօթասացութեամբ: Առէք «հրաժարիմք», կարդացէք երկար «մեղանքը», երգեցէք «աշխարհ ամենայնը», արտասանեցէք «Տէր ամենակալը», եւ գոց ըրէք «Հաւատով Խոստովանիմք»: Ես այնպէս կը խորհիմ որ, Ս. Ներսէս Շնորհալի եւ այլ սրբազան Հայրապետներ, վերոյիշեալները ժամագրքի էջերուն մէջ տարածեցին որպէս նիւթ եւ

միջոց ապաշխարութիւն եւ խոստովանութիւն կատարող Հայ հաւատացեցող համար: Ինչ լաւ պիտի ըլլար եթէ մէն մի Հայ Քրիստոնեայ գործածէր զանոնք հանապազ:

Ստորեւ գրի կ'առնեմ ժամագրքի աղօթքներուն մէջ կրկնուող «մեղայական» եւ «խոստովանական» աղաչանքներու մէկ ամփոփումը:

«Մեղայ Աստուծոյ»

«Ով Տէր Աստուած, մտիկ տուր մեր աղօթքներուն քու երկինքներուդ եւ սրբութեանդ մէջէն: Լսէ մեզի եւ ողորմէ: Ներէ մեզի եւ քաղութիւն եւ թողութիւն տուր մեզի: ... Մեզմէ հեռու պահէ սատանայական խաբէութիւնները: Խորտակէ անոր բռնութիւնները: ... Անցուր մեր մէջէն պատուհասը մեր յանցանքներուն: ... Մեզի կարողութիւն տուր որպէս զի այսօրը անցընենք առանց մեղքի եւ առանց գայքակողութեան: ... Մենք աշխատաւորներ ենք, ողորմէ մեր վրան եւ մեզի ապահովէ որ պիտի ազատինք մեր մեղքերուն ծանրութիւններէն: ... Ով Տէր քու ողորմութիւնդ անպակաս ըրէ մեր վրայէն եւ մեզի շնորհէ ապաշխարութեան վայր մը: ... Հաշտուէ մեզի հետ եւ մեզ ըրէ անդամ քու եկեղեցւոյդ: ... Տէր Աստուած դուն չես կամենար որ մենք մեղաց մէջ մահանանք: Շնորհէ մեզի որ քեզի գանք խոստովանութեամբ եւ ապաշխարութեամբ: Անառակ որդիին հետ կ'արտասուեմ ըսելով — «Հայր մեղայ յերկինս եւ առաջի քո»: Եւ Մահաւորին հետ ծունկի կու գամ եւ կը կրկնեմ. — «Աստուած իմ քաւեա զիս զմեղաւորս»: Մեղայ Աստուծոյ:

Ե.

ԼՈՒՍԱԽՈՐԵԱ

Լոյսն ու լուսաւորութիւնը, մեր ժամագրքին աղօթքներուն մէջ կրկին

անգամներ երեւող ուրիշ նիւթ մըն է:

Լոյսն ու լուսաւորութիւնը եղած է նաեւ կարեւոր քաժամումն մը մեր կրօնին եւ մեր հաւատքին եւ մեր հոգեւոր կեանքին: Լոյսը կարեւոր տեղ գրաւած է Սուրբ Գրոց մէջ, Հայերու եկեղեցւոյն մէջ եւ պաշտամունքին մէջ:

Մենդոց Գրքի առաջին իսկ գլուխին մէջ կը կարդանք որ Աստուած ստեղծագործութեան առաջին օրը լոյսն ու լուսաւորութիւնը ստեղծեց: Եւ երբ Տէր Աստուած լոյսը ստեղծեց, շատ գոհ մնաց եւ այդ օր ուրիշ գործ չըրաւ: Լոյսը ուրեմն քարի է: Լոյսին նպատակն ալ քարիք գործել է: Լոյսը Աստուծոյ գործ է:

Ստեղծագործութենէն հազարաւոր տարիներ վերջ, երբ մեր Տէրը, Յիսուս Քրիստոս այս աշխարհը եկաւ, ծանոյց. «Ես լոյս՝ աշխարհը եկի»: Քրիստոս լոյս էր, լոյսէն եկաւ եւ մարդոց լոյս բերաւ: Աշխարհ խաւարի մէջ էր: Քրիստոս վանեց այդ խաւարը, եւ կարծես թէ լոյսը կրկին անգամ ըլլալով ստեղծեց:

Երբ Քրիստոս ծնաւ, մեծ ու լուսաւոր աստղ մը առաջնորդ եղաւ Մոգերուն եւ հովիւներուն: Յիսուս երբ Թաքոր Լեռան վրայ այլակերպ եղաւ, լոյս գգեցաւ: Եւ երբ գերեզմանէն յարութիւն առաւ իր մարմինէն արձակուող լոյսը այնքան զօրաւոր էր որ պահապանները շլացան եւ զարհուրեցան: Պօղոս առաքեալ, այս լուսաւորեալ Քրիստոսն էր որ տեսաւ, Դամասկոսի նամբուն վրայ ու կուրացաւ: Այսօր շատեր կը խոստովանին թէ մահուան դուռը գացած են, հոն լուսաւորեալ Քրիստոսը տեսած են, եւ ապա նորէն կեանքի եկած են:

«Աստուած լոյս է եւ խաւար ի նմա չիք եւ ոչ մի», կ'ըսէ Յովհաննէս Առաքեալ իր ընդհանրական բուրքին մէջ:

Կրօններ եղած են ուր լոյսը պաշտամունքի առարկայ եղած է: Պարսից մէջ տարածուած կրակապաշտութիւնը, լաւագոյն օրինակն է այդպիսի կրօններուն:

Հայերս անշուշտ թէ ոչ կրակը եւ ոչ ալ լոյսը կը պաշտենք: Ընդհակառակը մենք մերժեցինք կրակապաշտութիւնը եւ պայքարեցանք անոր դէմ:

Միւս կողմէ սակայն մենք լոյսն ու լուսաւորութիւնը այնքան սիրոյ եւ յարգանաց առարկայ ըրած ենք որ կարծես թէ կը պաշտենք զայն: Հայաստան աշխարհը փութացող երկու առաքեալները անուանած ենք մեր առաջին լուսաւորիչները: Սուրբ Գրիգորը կոչեցինք Լուսաւորիչ Հայոց: Իր անունով կանթեղը կը պահենք մշտապա: Շատեր մեզ, թէ իսկ սխալ յորջորջումով, «Լուսաւորչական» կ'անուանեն: Եւ լոյսի հետ կապ ունեցող անունները մեզ, թէ իսկ սխալ յորջորջումով, մօտ շատ եւ բազմազան են. Լուսածին, Լուսին, Լուսաբեր, Լուսանուշ, Լուսընթագ, Արփի, Արեւ, Հայարփի, Աստղիկ, Պայծառ, Փայլուն եւայլն:

Դաւիթ մարգարէ յօրինեց շատ մը տաղեր, ուր աստուածային լոյսին հրաշագործութիւնը կ'երգուի: «Տէր լոյս իմ եւ կեանք իմ, ես յումմէ երկեայց», կ'ըսէ ան: Դաւիթ գիտէ իր երգածին իրականութիւնը, քանզի Տիրոջ լոյսն էր որ ազատագրեց զինք իր բոլոր քշնամիներուն ձեռքէն: Հին Օրինի ուրիշ մարգարէներ եւս նման ապաւեն եւ գօրութիւն գտան Տիրոջ լոյսին մէջ: «Եւ արդ Տուն Յակոբայ եկայք երթիցուք ի լոյս Տեառն», կը քարոզէ Նսայի Մարգարէ: Եւ Միքէէ մարգարէ կը խոստովանի. «Զի թէ նստոյց ի խաւարի՝ Տէր է իմ լոյս»:

Մեր Շարականները կը յորդին աստուածային լոյսի գովաբանութեամբն եւ օրհներգութեամբը: Մեր ժամապաշտութիւններէն մին նուիրած ենք լոյսի երգեցողութեան՝ «Արեւագալ» անունի տակ: «Լոյս, արարիչ լուսոյ» կ'երգեն դպիրներն: Եւ «Ծագեաց զլոյս քո ի մեզ» կը պաղատին հաւատացեալները: «Առաւօտ Լուսոյ»ն, ձրագալոյցներուն

երգուող «Լուսաւորեա»ն, եւ նոյնիսկ Թաղման կարգին մէջ երգուող «Լոյս ի Լուսոյ»ն, կը ներկայացնեն, լոյսին զօրութեան շուրջ հիւսուած մեր շարականներուն մի քանի հատը:

Շատեր լոյսը չեն սիրեր: Աւագակներ, մարդասպաններ, եւ այլ կարգի չարագործներ կը նախընտրեն խաւարը: Եւ իրենց բոլոր անիրաւութիւններն ու ստորին արարքները խաւարի մէջ կը գործադրեն: Յիսուս փարիսեցիները պախարակեց եւ ըսաւ. «Դուք աչք ունիք, բայց չէք տեսներ»: Յիսուս փարիսեցիները «խաւարի որդիներ» անուանեց:

Յիսուս իր աշակերտները օրհնեց եւ ըսաւ. «Դուք այս աշխարհին լոյսն էք»: Խաւարեալ աշխարհին համար լոյս են նաեւ առաքելոց յաջորդող բոլոր հայրապետները եւ մարտիրոսները եւ նգնաւորները:

Եկե՛ք ուրեմն մեր Հայրապետներուն եւ սուրբերուն հետ միաբերան աղօթենք առ Աստուած, որ ան մեզի եւս շնորհէ իր լոյսը որպէս առաջնորդ մեր կեանքին: Ստորեւ ժամագրքի էջերէն քաղուած մի քանի տողեր կը շարադրեմ սոյն նպատակին համար. —

«Լուսաւորեա»

«Ով Յիսուս Քրիստոս լուսաւորէ մեր բոլորը ... Լուսաւորէ մեզ առաւօտեան այս ժամուն ... Ծագեցուր մեզ մօտ քեզմէ թիող արդարութեան եւ իմաստութեան լոյսը ... Զմեք բոլորս լոյսի եւ ցերեկուան որդիներ ըրէ ... Լուսաւորէ մեր միտքն ու խորհուրդները ... փարատէ մեր հոգիներուն մէջէն բոլոր խաւարային խորհուրդները ... Լոյս նշմարիտ Քրիստոս, շնորհէ ինձի որ քեզի գամ եւ ուրախութեամբ տեսնեմ քու փառքիդ լոյսը»:

ԿԱՐԷՆ ՔԷՆՅ. ԿՏԱՆԵԱՆ